

ляючи: *це і це я прудбаю; regionisque proditorem esse pronuntians...* (G.T.H.F. X, 19), *оголосивши, що він зрадник країни...; accedens ad locum, viros proteruit castrumque combusit* (G.T.H.F. VI, 43), *підійшовши до місця, прогнав мужів і спалив табір.*

Цікавими є випадки вживання композита *prosterno* з семантикою «простягатися», притаманною лише простому дієслову: *Prosternatus terrae, ne appareatus hominibus* (G.T.H.F. III, 15), *простягнімося на землі, щоб люди нас не виявили; Tu ipse accede et prosternere pedibus patris nostri* (G.T.H.F. V, 38), *Tu сам підійди і простягнися біля ніг нашого батька.*

Аналіз лексичного оточення композитів з префіксом *pro-* свідчить, що значення «вперед», «попереду» виникає у сполученні з перехідними та неперехідними дієсловами руху: *procedo, prodeo, produco, profero, proicio*.

Приєднання префікса *pro-* спричинило зміну семантики та валентності простих дієслів. Так, наприклад, композити, що позначають зорове сприйняття: *provideo, prospicio* зберегли об'єктну валентність, властиву простому дієслову, проте набули валентності бенефактива: *quae ei regis filium providebat...* (G.T.H.F. III, 31), *яка передбачала їй королівського сина (у наречені)...; Dominus hodie ipsi sibi providebit antestitem* (G.T.H.F. II, 13), *сам Господь сьогодні попклується для себе про того, хто очолить.*

У пізній латині для позначення руху значно частіше вживається композит *proficiscor*, аніж прості чи префіксальні форми багатовалентного дієслова *eo*. При цьому композит зберігає дві валентності: аблатива (місце, звідки починається переміщення у просторі) та фінитива (кінцевий пункт переміщення): *... quando profectus sum a Macedonia* (Vulgata, Epist. beati Pauli ap. ad Corinth.), *коли вирушив з Македонії; profectus sum in Macedoniam* (Vulgata, Sec. epist. beati Pauli ad Corinth.), *вирушив у Македонію.*

Отже, у пізній латині приєднання префіксів *pro-* і *prae-* до основ простих дієслів є досить регулярним. Префікси, приєднуючись до основ неперехідних дієслів, роблять їх синтаксично та морфологічно перехідними, приєднуючись до основ перехідних дієслів, префікси не змінюють морфологічних властивостей дієслова, але впливають на його валентність. Композити з префіксами *pro-* і *prae-* характеризуються відмінковим керуванням. Вони заміщують об'єктну валентність. Безпрефіксальні дієслова мають ширший семантичний діапазон та, відповідно, більшу сполучуваність.

Префікс *prae-* поєднується і з дієсловами руху, і спокою. Його приєднують дієслова, що позначають фізичну дію чи процес мовлення, крім цього, *prae-* тяжіє до дієслів, що позначають розумову діяльність. Префікс *pro-* поєднується як з динамічними, так і з дієсловами спокою.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі структури, семантики та валентних особливостей дієслівних композитів з іншими групами префіксів на матеріалі текстів пізньої латини та порівняльному аналізі валентнісних характеристик дієслів з префіксами *pro-* та *prae-* в архаїчній, класичній та пізній латині.

Література:

1. Варакин Л. А. Семантический аспект русской глагольной префиксации / Л. А. Варакин. – Екатеринбург, 1996. – 179 с.
2. Виноградов В. В. Русский язык. Грамматическое учение о слове / В. В. Виноградов. – М., 1986. – 639 с.
3. Бенвенист Э. Логические основы системы предлогов в латинском языке / Э. Бенвенист // Общая лингвистика. – М., 1974. – С. 148–156.
4. Панов В. А. Аспектуальная функция латинских превербов: типология и диахрония: автореф. дисс. на соиск. научн. степени канд. наук / В. А. Панов. – М., 2012. – 19 с.
5. Ровинская М. М. К проблеме изучения глагольной префиксации в мертвых языках: эффект Вея-Схоневелда и латинские превербы / М. М. Ровинская // Моск. лингв. журн. – М., 2001. – № 5. – С. 253–263.
6. Jekl. A. Verbal Prefixation in Classical Latin and in Italian: The Prefix *ex-* // (ed. Oniga R., Iovino R., Giusti G.) / A. Jekl // Formal Linguistics and the Teaching of Latin: Theoretical and Applied Perspectives in Comparative Grammar. – Cambridge Scholars Publishing, 2011. – P. 201–214.
7. Kranz B. De particularum «pro» et «prae» in prisca latinitate vi atque usu / Bruno Kranz. – Vratislaviae, 1907. – 66 p.
8. Kuebler O. De differentia inter particulas ante et prae intercedente / O. Kuebler. Dissertatio. – Vratislaviae, 1850.
9. Leumann M. Lateinische Grammatik / M. Leumann., B. Hofmann. – München, 1964. – II B.
10. Svennung J. Wortstudien zu den Spätlateinischen Oribasiusrecension / J. Svennung. – Stokholm, 1933. – 146 p.
11. Van Laer. La préverbation en latin: étude des préverbes *ad-*, *in-*, *ob-* et *per-* dans la poésie républicaine et augustéenne / Laer Van. – Bruxelles: Latomus, 2010. – 501 p.

Список умовних скорочень:

1. G.T.H.F. – Gregorii Turonensis Opera / Ed. W. Arndt et Br. Krusch. – Hannoverae : Hahniani, 1884. – VIII – 450 p.
2. Fr. Chr. – Chronicarum quae dicuntur Fredegarii Scholastici libri IV. Ed. Krusch. Hannover, 1888. – 579 p.
3. Mon. Germ. – Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Merovingicarum, tt. I – V. Ed. B. Krusch, Hannover, 1885 – 1902.
4. Peregr. Aether. – Silvae vel potius Aetheriae Peregrinatio ad loca sancta / Hrsg. v. H. Haeraeus. Heidelberg, 1908.
5. Vulgata, Epist. beati Pauli ap. ad Corinth. – Itala und Vulgata / Herausg. H. Rösch. 2. Auflage. Leipzig, 1875. – 552 p.

УДК 81'373.612.2

С. М. Руденко,

Харківський державний університет харчування та торгівлі, м. Харків

ФУНКЦІОНАЛЬНЕ ПОЛЕ УКРАЇНСЬКОЇ ГЛЮТОНІЧНОЇ МЕТАФОРИ

У статті розглядається функціональне поле глютонічної метафори в українській мові та окреслюються підходи до його категоризації у фреймах з нехарчовою/харчовою семантикою на матеріалі текстів наукового, фольклорного, біблійного, публіцистичного характеру та власних польових досліджень.

Ключові слова: глютонічна метафора, фреймова семантика, рефреймінг, функціональне поле, культурний код.

ФУНКЦИОНАЛЬНОЕ ПОЛЕ УКРАИНСКОЙ ГЛЮТТОНИЧЕСКОЙ МЕТАФОРИ

В статье рассматривается функциональное поле глюттонической метафоры в украинском языке и очерчиваются подходы к его категоризации во фреймах с непищевой/пищевой семантикой на материале текстов научного, фольклорного, библейского, публицистического характера и собственных полевых исследований.

Ключевые слова: глюттоническая метафора, фреймовая семантика, рефрейминг, функциональное поле, культурный код.

FUNCTIONAL FIELD OF UKRAINIAN GLUTTONIMIC METAPHOR

The article deals with the functional field of gluttonimic metaphors in Ukrainian language and outlines approaches to categorizing it in a frame with non-food / food processing semantics on a material of texts of scientific, folklore, biblical, journalistic nature and own field research. It is emphasized that gluttonimic metaphors in Ukrainian language are motivational subsystem, which is released in the semantic classification of metaphors. Structurally these metaphors can be represented by a single word (the word-metaphor manifests complete identification of objects, whereas during the comparison the subjects are matched only partially), and syntactic structures of different linear lengths: phrases, phraseological and comparative phrases, suggestions, paroemias, complex syntactic whole and even the text.

Linguistic analysis of the functional field gluttonimic metaphors, implemented with the involvement of data from cultural science, sociology, psychology, history, led to the conclusion that the use of this type of metaphors through reframing is a strong potential for the nomination of denotations of other subject areas, and reflects the most actual trends in the society of a certain historical period, which is promising for further development of research in the area of frame semantics.

Key words: gluttonimic metaphor, frame semantics, reframing, functional field, cultural code.

За виразом Дж. Віко, метафора – «найблискучіший... найнеобхідніший і найуживаніший» троп, без якого мислення було б більш «грубим», а пізнання менш олюдненим» [3, с. 146–147]. Теорією метафори плідно займалися в різні часи К. Кассіпер, Р. Якобсон, А. Річардс, М. Блек, Дж. Серль, А. Вежбицька, А. Ортоні, Дж. Лакофф, Н. Гудмен, Н. Д. Арутюнова, М. А. Журина та ін.

Глютонічна (харчова, кулінарна, гастрономічна) метафора – це вербалізована когнітивна модель, сферою-донором для продукування якої є поняттєва галузь їжа/харчування, а сферою-реципієнтом – будь-яка інша предметна галузь, що підлягає образному означуванню, номінуванню, оцінці; свідомо/несвідомо формується й осмислюється в контексті філософських, соціологічних, політологічних, антропологічних, інших гуманітарних знань та є формою ретрансляції культурного досвіду, інструментом артикуляції змістів сучасності.

Усвідомлення носіями української мови важливості процесів харчування актуалізує роль глютонічної метафори в сучасному суспільстві, оскільки «їжа постає одним із найбільш значущих концептів, що визначають існування етнокультури, значною мірою формуючи її лінгвосеміотичну систему та систему комунікації» [4, с. 129]. Окремими аспектами вивчення глютонічної метафори займалися А.В. Боровкова, Дж. Віко, Н.П. Головніцька, С. В. Дмитрієв, П. А. Катишев, В. В. Красних, Ю. Щербініна та ін.

Мета нашого дослідження – окреслити функціональне поле глютонічної метафори в українській мові та визначити підходи до його категоризації, **завдання** – розглянути семантику глютонічних метафор, що належать до фреймів нехарчового/харчового характеру, як підставу для класифікаційного моделювання на **матеріалі** текстів наукового, фольклорного, біблійного, публіцистичного характеру та мовних утворень, зафіксованих під час власних польових досліджень.

Метафора як явище мовного уподібнення є досить важливою для вивчення й опису закономірностей існування мови й мовомисленнєвої діяльності в такій надсистемі, як людська когніція, особливо, коли йдеться про культурне перекодування номінацій та рефреймінг – реалізацію одиниць одного фрейму у фреймах інших предметних галузей. За таких умов «культурний код можна визначити за базовим образом у результаті узагальнення внутрішніх форм однотипних непрямих номінацій» [7, с. 281].

Глютонічна метафора, наприклад, з позицій психології (З. Фрейд, Д. Франкл, Ф. Перлз та ін.), відбиває соціалізацію особистості в навколишньому світі, коли поїдання отожднюється з отриманням, привласненням, прийняттям. «Мій солоденький... Так і з'їла б!» – говорять про дітей та коханих у пориві ніжності й обожнювання. І, навпаки, неприємні люди – це ті, кого «не переварюють». Актуальні змісти повсякденності виявляються тісно пов'язаними з семантикою їжі [11].

У глютонічному дискурсі метафора як семантична універсальність реалізується в двох напрямках: 1) використання глютонічних одиниць для номінування понять, що належать до нехарчових фреймів; 2) використання одиниць нехарчових фреймів для номінування одиниць глютонічного дискурсу. Першу базову модель харчової метафори можна подати формулою «їжа – це Х» (де Х – номінації будь-якої предметної сфери), другу: «Х – це їжа» (коли вихідна сфера метафоричних проєкцій включає уявлення про продукти харчування, кулінарні вироби, страви, процеси приготування й споживання їжі, суб'єкти й об'єкти, задіяні в гастрономічній діяльності, їхні якості та властивості). «В основі метафоричних проєкцій опиняються різні аспекти вихідного образу: розмір, форма, консистенція, колір, смак, спосіб приготування, особливості споживання та ін.» [2, с. 6].

Глютонічні метафори української мови є мотиваційною підсистемою, яка виокремлюється в семантичній класифікації метафор. У структурному плані ці метафори можуть бути репрезентовані як одним словом (слово-метафора маніфестує повне отожднення предметів, тоді як при порівнянні предмети зіставляються лише частково), так і синтаксичними структурами різної лінійної довжини: словосполученнями, фразеологічними та порівняльними зворотами, реченнями, пареміями, складним синтаксичним цілим і навіть синтаксичним цілим.

Функціонування таких різноструктурних глютонічних метафор спостерігаємо, наприклад, у **соціальному та політичному фреймах**: м'ясорубка (бій, бійка), м'ясиста політика» [9, с. 136], кришити батон, пристрасті киплять, годувати гаслами, обіцянками; «іскристий смак незалежності» [9, с. 213], кухня геополітики, парламентський котел, смажені факти, гарячі новини, свіжоспечена інформація, заковтнути дезінформацію, жага помсти, гарматне м'ясо, присмак брехні; «Звариться чи не звариться нова опозиція в щось істівне?», «Шлях до серця кожного (справжнього) сепаратиста лежить через шлунок, і кожен європейський регіон, що прагне незалежності від столиці, мусить мати свій, особливий спосіб копчення м'яса і своє пиво» [9, с. 59], «Духовність важко намазати на бутерброд» [9, с. 58], «Заточений під вареник світогляд не переробиш» [9, с. 115] тощо.

Динамічна експансія глютонічної метафори в мові та мовленні пояснюється арсеналом її екстралінгвальних та суто лінгвістичних можливостей відбивати найбільш актуальні тенденції в житті соціуму відповідного історичного періоду, а також передавати концептуальний зміст, виражений в емоційно-експресивній, оцінній формах, через позитивні/негативні конотації тощо.

Глютонія в сучасному мовленні виступає джерелом різноманітних метафоричних проєкцій на цілий комплекс різноманітних денотатів. Наприклад, в **антропомічному** фреймі вона використовується для зображення: **1) зовнішності** людини: «кіндер-сюрприз (лисий чоловік)» [5, с. 307]; оселедець (зачіска), мигдальні, сливові очі (форма), качан, ріпа, диня (голова), м'ястє підборіддя, голодні очі, сите обличчя, ніс картоплю; пишка, булочка (про огрядну жінку); стручок (про худу людину); боровичок, грибок (про невисокого кремезного чоловіка); пиріжки, булочки, батони, кавуни, яблучка, філейні місця (про частини людського тіла); **2) віку**: гриб (людина похилого віку), кекс, пряник (хлопець), пепсіколка

(молода дівчина), старий *хрін*, *перець*; стара *перечниця*, *печериця*; **3) характеру**: міцний/твердий *горішок*, *сухар*, *овоч*, *мед з патокою*, *черства/м'яка* людина; тримати хвіст *морквою*, лівий *чайник*; серце з *перцем*, а душа – з *часником*; не їла душа *часнику*, то й смердіти не буде; **4) поведінки/міжособистісних відносин**: *окропом обшпарити*, плюнути в *борщ*, *вершки знімати*, *макогона облизати*, *смакувати* ситуацію, *підмаслити*, *підсолодити*, *підливати масла в вогонь*, *кип'ятитися*, *кипіти*; **5) соціальних, національних, професійних характеристик**: «сітьове м'ясо» (образлива номінація гравця в комп'ютерні ігри), *товстий* (комп'ютерний гравець, який має багато одиниць життя), *жабоїд* (француз), *макаронник* (італієць), *шоколадка* (афроамериканець), *бульбаи* (білорус), *жирний карась* (багата людина), *вершки* суспільства; **6) умінь/невмінь**: попасти в *молоко* (промахнутися), *маком* писати (дрібно); як *горішки*, *насіння лuskати* (легко); *згодувати* диск системному блоку (вставляти диск у комп'ютер); *крекер* (зламник електронних захистів); **7) інтелекту**: *нашпигований* інформацією; *каша* в голові; *ковтати* знання, *гризти* граніт науки, *пити нектар* знань; *розжувати* новий матеріал, *переварити* прочитане, *пережувати* й у рот покласти (якісно пояснити).

Більшість наведених прикладів метафоричних одиниць містять у своїй семантиці універсальну категорію оцінки, що виражає суб'єктивне ціннісне ставлення мовця до номінованих явищ, закладене в природі його розумової діяльності, та є результатом пізнання ним світу.

А. В. Боровкова, аналізуючи харчову метафору як засіб вираження оцінки та цінності й розбудовуючи підходи до її осмислення в працях Н. Д. Арутюнової, О. А. Юріної, С. О. Шеріної, запропонувала вісім видів оцінок метафор, кожному з яких відповідає певна оцінна шкала [2, с. 7]. Попри те, що цей параметричний ряд не можна вважати вичерпним, деякі семантичні нюанси українських глютонічних метафор завдяки цій категоризації можна осмислити з поки що не аналізованих лінгвістами позицій:

1) **етична оцінка** (стосується поведінки людини, її моральних якостей, учинків, що оцінюються за шкалою «морально + / аморально -»); базова цінність – «добро» / «зло»: *подавати під соусом*, *локишина* на вухах (брехня), *плюнути в борщ*, *хлібосольний*, *медоточивий*, «фігна на пісному маслі» [9, с. 125], у зубах *в'язне*; *квасний патріотизм*;

2) **інтелектуальна оцінка** (дається мовомисленнєвим можливостям людини, що оцінюються за шкалою «розумно + / нерозумно -», «зрозуміло + / незрозуміло -»); базова цінність – «розум» / «дурість»: *каша в роті*, *вінегрет в голові*, *горицик/макітра/голова не варить*; *дурний як сало без хліба*;

3) **естетична оцінка** (визначає зовнішній вигляд людини або певного предмета за шкалою «красиво + / некрасиво -»); базова цінність – «краса» / «неподобство»: *крихітка*, *ягідка*, *цукерка*, *персикова шкіра*, *вобла сушена*; *розмазня*, *сальні залицяння*; *липкий*, *масний* погляд; *поки обійдеши*, *бублика з їси* (про товстуна); *не першої свіжості*; як *молоко білий*; як *кров з молоком*;

4) **валеологічна оцінка** (вибудовується за шкалою «здоровий + / нездоровий -», характеризує стан людини, її самопочуття, вікові й фізіологічні характеристики; базова цінність – «здоров'я» / «хвороба»): як *вичавлений лимон*; як *квашня*, як *тісто*, *холодець*, *кисіль*, *туша* (неспортивна людина); *біфштекс*, *відбивна* (переможений у бійці), *киснути*; як *огірок*;

5) **гедоністична (сенсорно-смакова) оцінка** (характеризує враження, відчуття від сприйманих людиною явищ за шкалою «приємно + / неприємно»); базова цінність – «задоволення» / «дискомфорт»: *медовий голос*, *апетитна жінка*, *кислиця*, *ласий шматочок*, *родзинка*, *тухлі стосунки*, *гіркі спогади*, *докори*, як *маслом по душі (по серцю)*; як *медом по губах*, *солоні жарти*;

6) **психологічна оцінка** (кваліфікує емоційно-психологічний стан людини за шкалою «спокой + / стрес -»); базова цінність – «психологічний комфорт» / «психологічний дискомфорт»: набриднути, як *гірка редька*; сором *їсть* очі; *крендель*, *редиска* (погана людина), *підлити масла в вогонь*, *задати/вспати перцю*, *серцеїд*, гадюка в *сиропі*, *тюфтеля* (тюхтій), *цукерка* не по зубах, *пуд солі з їсти* (з ким), як *кістка* в горлі, як *ковток* повітря;

7) **утилітарна оцінка** (кваліфікує якість предметів, їхню придатність для діяльності людини, а також соціальні явища, пов'язані з одержанням прибутку, за шкалою «вигідно + / не вигідно -»); базова цінність – «користь» / «шкода»: *урвати шматок*, як від козла *молока*, за *масляні вишкарки*, *гниличка*, *дірка від бублика*, «дякую» *на хліб не намажеш*;

8) **параметрична оцінка** (кваліфікує розмір, кількість, інтенсивність прояву певних дій, процесу, стану за шкалою «норма 0 / надмірність + / -»); базова цінність – «стандартні параметри» і «нестандартні параметри»: як *оселеді в діжці*, як *макове зернятко*, *ненаситне* кохання, *злидні заїли*, *дуля з маком*, *краплі* в рот не брати, *дем'янова юшка*, *сльози* як *горох* тощо.

У сучасному мовленні використовуються як «щойно спродуковані» (ще не зафіксовані словниками) глютонічні метафори, так і фольклорний, словниковий та художньо-літературний метафоричні арсенали.

Наприклад, в **економічному фреймі** використовуються такі метафори з «харчовим» компонентом: інфляція *зжерла* кошти; *капуста*, *зелень* (долари); фірма *проковтнула* конкурента, кидати *кістку*, *сіль* сучасної економіки, *пожована* купюра, *голодна* дієта (відсутність їжі); у **культурному**: хоч *куліш*, та *виделкою*; книжковий *фаст-фуд*, *новосвечений* автор, *апетитний* проект, *смачна* книга, погано/добре *приготований* роман, культ *ковбаси*, *смак* домівки, *плід* кохання (дитина), *голубець* – гуцульський танцювальний крок, *тарілки* (музичний інструмент); у **зоонімічному**: *бички* (назва риби), у собаки хвіст *бубликом*, у *яблуках* (окрас коня), кіт згорнувся *калачиком*, морський *огірок* (назва морської тварини); у **фітонімічному**: *кашка* (назва рослини), мандрагорові *яблучка* (плоди мандрагори), *гранатові яблука* (плоди граната); у **спортивному**: італійська *пательня* (про футбольний матч в Італії); у **темпоративному фреймі**: *жданики поїсти* (довго), день *варення*, розгінна *страва* (кисіль або пиріг/пиріжки, що подають у кінці святкування); у **процесивному фреймі**: потрапити в *корок* на дорозі; вилетіти як *корок* із пляшки, *нудить під ложечкою* (мед.); у **локативному фреймі**: *малина* (злочинний осередок); у **метеорологічному**: надворі *кваситься*; *каша*, *кваша* під ногами (про підталий сніг), *крупа* сипле (про сніг), *горох* силе (про град); у **предметноцентричному**: *банани* (штани, що розширюються до рівня колін і звужуються до низу); *маслюки* (патрони), *манка* (пориста взуттєва підшва), *груша* (спринцівка, форма крісла, спортивний снаряд), *котлета* (пачка грошей), «*качан* (сто тисяч грошових одиниць)» [8], *лимон* (мільйон грошових одиниць); у **кулінарному**: *яблуко* (частина яловичої туші), *устриця* (частина курячої тушки), *м'ясисті* абрикоси, персики; *їжа* богів (гриби); *смаки* раю (прянощі), море *олів'є*, найкраща *риба* – *ковбаса*; *конина* (коньяк) тощо; у **біблійних висловах**: *сіль* землі [1, Мт: 5:13], *чаща* спасіння [1, Пс: 115:4], купатися в *маслі* [1, Йов: 29:6], *манна* небесна [1, Вих: 16:31], *солодоці* вуст [1, Пр.: 16:21], *хліб* насущний [1, Мт: 6:11], *гірка* задрість [1, Як.: 3:14], *зерно* – це Боже слово [1, Лк.: 8:11]; у **прецедентних словосполученнях / рекламних слоганах**: *сухий закон*, свято *шлунку*, за царя *Гороха*, Синьйор *Помідор*, *Лимонадний Джо*, «Мир, дружба, *жуйка!*», «Не гальмує – *снікерсує!*», «Смак бажання (Корона)», «Mars. Усе буде в *шоколаді!*», «Sprite. Не дай собі *засохнути!*».

Стосовно фразеологізмів *жданики поїли* зі значенням «довго» та *жданиками не наїсися* – «очікуванням ситий не будеш» хотілося б зауважити, що семантика номінації *жданик* в українській та російській мовних картинах світу суттєво відрізняється,

оскільки для українців вона означає щось неіснуюче, прикре, а для росіян цілком конкретну страву: «*Жданики* – пироги, спечені для званих, очікуваних, добре знайомих гостей, із замовленою (улюбленою певними гістьми) начинкою. *Жданики* були поширені в основному в північних районах колишньої Новгородської республіки, у Вологодській області, почасти у В'ятській землі і є відгомном культурних традицій Новгородської Русі, пов'язаних з язическими та скандинавськими звичаями» [10, с. 129].

Метафоричне осмислення світу відбувається й за рахунок використання лексичних одиниць **нехарчової семантики** (сфери музики, театру, мистецтва, моди, магії, людських настроїв, родинних стосунків тощо) для характеристики глютонічних понять, зокрема й у мовленнєвих новотворах: «*цютлива* або *екстра-цютлива олія*» (олія першого холодного тиснення) [9, с. 38], *дуля* (сорт груші), *зуби* (гриби); український *наркотик* (сало), «*єврейський пеніцилін* (курячий бульйон)» [9, с. 50], *вушка* (вид печива), *роль* спецій; страва *моєї мрії*; кулінарний (-е,-а) *репертуар*, *сценарій*, *шедевр*, *шоу*, *симфонія*, *музика*; смакова (-ий) *гама*, *нота* (*нотка*), *палітра*, *відтінок*, *акцент*, *шлейф*, *нюанс*; *кислий* тон, *гострий* смак, *ударна* порція, *харчова сцена*, «*гламурний бекон*» [9, с. 3]; *напій*, *що звеселяє серце* (вино); їстівні *витребеньки*; «*проігнорувати луску на риби*» [9, с. 69]; оселедець під *шубою*; коли помідори *засумують* на сковороді, додайте солі; оселедець – *король морів*, *харчова магія*, «*кожна зернина рису має подружитися з олією*» (у плові) [9, с. 118], «*пластмасовий післясмак бургерів*» [9, с. 128]; *коровай народився*; *самовар співає*; *синя птиця* (морожена курка), *труби* (макарони), *утопленник* (використаний чайний пакетик), «*консоме – це брат холодцю*» [9, с. 51]; *мистецтво* шоколаду тощо.

Має місце у сфері глютонімії й «стерта», «прихована» метафора: *плитка* шоколаду, кондитерська *помадка*, цукрова *пудра*, *перлова* крупа, *лопата* для відбивання м'яса, *бордюр* із тіста, *постамент* для торта, *бурякова/баклажанна ікра*, кондитерські *конфетти*, *тісто підходить*, *бродить*, *має відпочити*, *подихати*, *вирости*; м'ясо, цибуля – *підрум'янитися* тощо.

Осмислюючи метафору в контексті харчової картини світу, П. О. Катигшев зазначав: «Метафори – це приправи, що розкривають смак тих «продуктів», які вони доповнюють. Якими б метафори не були, їхній ефект, що облагороджує смак, гідні того, щоб бути пізнаними в національних лінгвокультурах» [6, с. 198], що зайвий раз підкреслює потужність глютонічної метафори, актуальність її досліджень у світлі когнітивної парадигми та наближення таких розвідок до розв'язання завдань, пов'язаних з детальним вивченням різноманітних кодів універсуму.

Лінгвістичний аналіз функціонального поля глютонічних метафор, здійснюваний із залученням даних культурології, соціології, психології, історії, дозволяє дійти **висновку** про можливість використання зазначеного типу метафор через рефреймінг для характеристики одиниць інших предметних галузей та сучасного стану мови в цілому з урахуванням соціокультурних показників. Вибір тих чи інших тематичних груп глютонічних метафор відбиває найбільш актуальні тенденції в житті суспільства певного історичного періоду, що вбачається досить перспективним для подальшої розбудови досліджень у царині фреймової семантики.

Література:

1. Біблія. Книги Священного Писання Старого та Нового Завіту в українському перекладі з паралельними місцями та додатками. – К.: Вид. Київської Патріархії Української православної Церкви Київського Патріархату, б.р. – 1416 с.
2. Боровкова А. В. Пищевая метафора как средство выражения оценки и ценностей (на материале образной лексики и фразеологии русского языка) / А. В. Боровкова // Вестник Томского государственного университета. – 2015. – № 396. – С. 5–13.
3. Вико Дж. Основания новой науки об общей природе наций / Дж. Вико. – К.: REFL-book; М.: Ирис, 1994. – 637 с.
4. Головницкая Н.П. Лингвокультурные характеристики немецкоязычного гастрономического дискурса: Дис.... канд. филол. наук: 10.02.04 «Германские языки» / Н. П. Головницкая. – Волгоград, 2007. – 304 с.
5. Дмитрієв С. В. Когнітивно-онімасіологічний аналіз номінації особи в сучасних українських соціолектах: дис. ... кандидата філологічних наук: 10.02.01 / С. В. Дмитрієв. – Одеса, 2015. – 327 с.
6. Катигшев П. А. Облагораживающий вкус метафор. Рецензия на книгу: Юрина Е. А. Вкусные метафоры: пищевая традиция в зеркале языковых образов. – Кокчетав: Келешек, 2013. – 238 с. / П. А. Катигшев // Вестник Томского государственного университета. Филология. – 2015. – № 4. – С. 190–198.
7. Красных В. В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? / В. В. Красных. – М.: Гнозис, 2003. – 374 с.
8. Перший словник українського молодіжного сленгу (1997) / Укл. С. Пиркало. – Режим доступу: http://shron.chtyvo.org.ua/Pyrkalo_Svitlana/Pershyi_slovnuk_ukrainskoho_molodizhnoho_slenhu.pdf. (дата звернення 22.02.2017 р.). – Назва з екрана.
9. Пиркало С. Кухня ерота: есе / С. Пиркало. – К.: Факт, 2007. – 224 с.
10. Похлебкин В. В. Кулинарный словарь / В. В. Похлебкин. – М.: Центрполиграф, 2002. – 503 с.
11. Щербинина Ю. Диктант еды / Ю. Щербинина // Нева. – 2012. – № 7. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/neva/2012/7/s17.html>. (дата звернення 22.02.2017 р.). – Назва з екрана.

УДК 378.011.3-057.175:81'243

О. А. Саприкін,

Київський національний університет культури і мистецтв, м. Київ

ФОРМУВАННЯ БІЛІНГВАЛЬНОЇ МЕТОДИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ОВОЛОДІННЮ ІНШОМОВНОЮ ІНТОНАЦІЄЮ

У статті досліджується процес формування білінгвальної методичної компетенції викладача іноземних мов, визначення поняття компетентності з методичної точки зору та складові предметної компетентності. Зважаючи на те, що професійна компетенція, як структурно-функціональне поняття, має свій зміст, будову та рівневу організацію, розглянуто її змістовний аспект. Беручи до уваги, що компонентний склад професійної компетенції є предметом наукових суперечок та дискусій та ще й досі остаточно не оформився, то приведено різні точки зору науковців на цю проблему.

Ключові слова: компетенція, білінгвізм, методична, комунікативна, професійна, іноземна, мова, інтонація, мовлення.

ФОРМИРОВАНИЕ БИЛИНГВАЛЬНОЙ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ОБУЧЕНИЮ СТУДЕНТОВ ОВЛАДЕНИЮ ИНОЯЗЫЧНОЙ ИНТОНАЦИЕЙ

В статье исследуется процесс формирования билингвальной методической компетенции преподавателя иностранных языков, определение понятия компетентности с методической точки зрения и составляющие предметной